



TERORIZAM: ŠTA JE TO?, autor - Bakir Alispahić

TERRORISM: WHAT IS IT?, author – Bakir Alispahić

Prikaz knjige  
Book Review

Primljeno/Received: 9. 11. 2020.  
Prihvaćeno/Accepted: 14. 1. 2021.

Amjad JAVDAN

U izdanju Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, iz 2007. godine, autor knjige, dr. sc. Bakir Alispahić vanredni profesor na Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu i dugogodišnji stručnjak i analitičar iz oblasti terorizma i međunarodne sigurnosti, na 253 stranice, traži odgovor na postavljeno pitanje u samom naslovu Terorizam: šta je to? Njegov interes za proučavanje ove tematike javio se još prilikom odabira teme sličnog naziva za svoju magistarsku tezu – *Terorizam, savremena shvatanja i definisanja*. Knjiga je, prvenstveno, namijenjena članovima akademske zajednice (profesorima i studentima) koji će, u budućnosti, nastaviti naučni rad u domenu izučavanja ove značajne i sve više aktuelne oblasti, ali i svima onima koji žele da se upoznaju sa kategorijalno-pojmovnim sistemom ključnih odrednica vezanih za ovu (ili srodnu) tematiku.

U ovom radu autor polazi od premise da je terorizam stvarana društvena pojava koja se može opaziti, o kojoj se može misliti i koja se može predstaviti. Knjiga je koncipirana u sedam poglavlja koja na sistematičan način daju odgovor na pitanje *Šta je to terorizam?* komparirajući različite definicije sa različitih aspekata u cilju utvrđivanja zajedničkog imenioca svim postojećim definicijama.

**Prvo poglavlje**, *Terorizam kao društvena pojava*, rasvjetljava distinkciju među pojmovima *teror* – *terorisanje* – *terorizam* kroz prizmu definiranja ključnih riječi (*prisile* - kao oblika nasilja koje može biti socijalno, političko, revolucionarno..., *represije* – kao oblika političkog nasilja, *primjene sile*, *moći*, *prinude*, *fanatizma*, *volje* – slobodne, kompromisne i nametnute, *utjecaja* i *dominacije* – zatvaranjem tržišta, blokadama, sankcijama, mirovnim misijama, okupacijama ratom, drugim oružanim akcijama...) kao i na ukazivanje razlika između pojma legalnosti i legitimnosti.

**Drugo poglavlje**, *Terorizam kao društvena struktura*, sastoji se iz niza potpoglavlja u kojima se terorizam definira kroz njegove unutarnje i vanjske segmente izvođenja, uvjete nastanka, njegove aktere (tj. subjekte terorizma), motive i ciljeve, aktivnosti, informisanje i komuniciranje, sporazumijevanje i dogovaranje, kompromis, pritisak, prinudu i nasilje/borbu, djelanje i akcije, metode i sredstva društvenog djelovanja, te efekte kao činioce njegove strukturne pojave.

**Treće poglavlje**, *Terorizam kao društveni proces*, predstavlja terorizam kao vid društvenog kretanja organizovanog karaktera čija organizacija ima određene etape sa svojim fazama. *Prva* etapa ima tri faze: identifikacija karaktera nezadovoljenih potreba – utvrđivanje društvenog problema određenog obima, rasprostiranja, trajanja, intenziteta, artikulacija problema – utvrđivanje i formulisanje suštine i sadržaja problema, uzroka, dimenzija i posljedica njegovog postojanja, predstavljanje i afirmisanje problema, odnosno interesa i ciljeva kroz čije se ostvarivanje problem rješava; *druga* etapa podrazumijeva programiranje i planiranje – konkretni se planovi ostvaruju kroz programe koji se ne bave konkretnim ciljevima, već daju orijentacionu osnovu i vrednovanje procesa: uključuju sadržaj koji predviđa stvarne okolnosti djelovanja, razloge, subjekte, metode, sredstva, utvrđivanje utroška raspoloživih snaga i sredstava, vremensko-prostornu okosnicu, predviđanje efekata – dobitaka, gubitaka itd...; *treća* etapa podrazumijeva djelanje, izvršenje radnji; *četvrtom* etapom kulminira proces, a nakon nje slijedi *peta* etapa stagnacije dok *šesta* etapa označava opadanje i kraj procesa, iako se proces ne odvija nužno pravolinijski, niti istim intenzitetom s obzirom da su moguće razne kombinacije manifestacija i intenziteta na raznim teritorijama.

**U četvrtom poglavlju**, *Terorizam kao društveni sistem*, autor rasvjetljava njegove niže strukture na četiri integrativna podsistema: podsistem informisanja (pribavljanje podataka i obavještenja, obrada podataka i obavještenja, konstruisanje informacija za emitovanje, podrška emitovanju agitacije i propagande), odlučivanja, akcionog općenja, te vrednovanja kao aktivne uloge djelovanja terorističkog „aparata“. U ovom poglavlju analiza počinje od hipoteza da je terorizam konspirativan, nužno pojava, kriminalan.

U **petom poglavlju**, *Najpoznatije definicije terorizma i klasifikacija sa historijom nastajanja*, razrađuju se opće i specifične definicije terorizma (nuklearni, hemijski, biološki, kompjuterski, ideološki i religijski), traženje njegovog mjesta u političkim aktima, promjene po vremenskim periodima, samodefiniranje kroz opis aktualnih organizacija, te vrijeme njegove pojave, kao i vrijeme javljanja prvih terorističkih organizacija. Ovo poglavlje je od izuzetnog značaja, jer autor na objektivni, kritički i nepristrasni način, uspostavlja razliku između terorističkog i neterorističkog djelovanja tamo gdje je tu razliku jako teško uočiti zahvaljujući naučnoj suptilnosti kojom pronicljivo ukazuje na to da legalna sredstva nužno ne moraju garantirati njihovu legitimnost i *vice versa*, pogotovo kada je u pitanju aktualna tema religijskog fanatizma koji se u posljednje vrijeme sve češće veže za islam. Posebno, četvrto potpoglavljje (*Samodefinisanje terorizma*) ilustrirano je kroz shvatanja triju organizacija (*Muslimanske braće, MILF-a i Deklaracije Hamasa u Kuvajtu*) koje ne spominju svoja nasilna teroristička djela, već se deklariraju kao separatistički i nacionalistički pokreti. Budući da terorizam, kao historijska pojava, vuče svoje korijene još iz perioda dok islam, kao religija, nije bio ni objavljen, autor jasno uspostavlja granicu između islamskog džihada i terorizma koji nemaju dodirnih tačaka, pozivajući se kako na islamske sakralne izvore (Kur'an), tako i na neislamske, svjetovne i naučne izvore definiranja terorizma u političkim aktima (Društva lige naroda, parlamentarne skupštine EU, Savjet Evrope). U tom kontekstu, značajan doprinos naučnom istraživanju ove pojave u savremenom kontekstu predstavlja popis od 37 poznatih registrovanih međunarodnih terorističkih organizacija koje autor navodi uz opis njihovih karakteristika, aktivnosti, brojnost, lokaciju/mjesto djelovanja i spoljnu pomoć. Autor kao karakterističnu odrednicu terorizma ne uzima religiju (jer navodi primjere i krstaškog, cionističkog terorizma), ona je irelevantna, već kao najčešće elemente koji karakteriziraju terorizam, iz svih predstavljenih definicija,

uočava statističku transparentnost nasilja kao metoda, uzimanja građana i vlada kao meta, te izazivanje straha i iznuđivanje političkih ili socijalnih promjena kao ciljeva.

**Peto i šesto poglavlje** moguće je razumjeti kao zaključak kojim se, nepretenciozno, sumira detaljna analiza razmatranja svih segmenata, aspekata i faktora u procesu definiranja ključnog pojma. U ova dva posljednja poglavlja sažeta je opravdanost pisanja ove knjige, njeno štampanje i preporuka da, kao relevantan izvor proučavanja ove tematike, posluži za daljnje istraživanje u domenu ove oblasti, jer kako sam autor ističe u *Uvodu*, potencira oba aspekata koji, u aktuelnom kontekstu, karakterišu definisanje, shvatanje i razumijevanje terorizma: prvi, zasnovan na teorijskom, političkom i pravno-normativnom definisanju terorizma kao pojma i termina sa kojim se strogo identifikuje odgovarajući realitet i drugi, koji se tiče faktičke i savremene situacije u oblasti koja se imenuje kao terorizam u društvenoj situaciji. Poklanjanje pažnje ovim aspektima predstavlja sveobuhvatan temelj na kojem se može ponuditi ne samo specifična, nego i opća, naučna i sintetička definicija terorizma kao *specificum differentia* društvena pojava, struktura, proces i sistem u odnosu na sve ostale, a koje autor, na sistematičan način, navodi u posljednjem poglavlju kao „pokušaj“ takvog definiranja, „prijedlog“ definicije i njeno obrazloženje uz navođenje te poteškoće prilikom takvog (sveobuhvatnog) definiranja.

Društveni i naučni cilj koji je autor na početku postavio opravdani su davanjem definicije koja je uspjela da zadovolji sve karakteristike predmetnosti, sadržajnosti, svestranosti, suštinskog poimanja. Bitno je, također, naglasiti jasnoću jezika kojim je knjiga pisana, te samu preglednost teksta koja omogućava stvaranje jasnije predodžbe o fenomenu koji je predmet analize. Zbog toga će ova publikacija zasigurno poslužiti kako praktičarima, tako i svim profesionalcima koji se bave otkrivanjem, dokazivanjem i krivičnim gonjenjem krivičnog djela terorizma.

#### **Podatak o autoru**

**Amjad Javdan**, doktorski kandidat, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu. E-mail: fknamjad@yahoo.com.

